

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Per Italiam

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

bus & universæ Ecclesiæ, rejectis rationibus Cajetani: sed hæc præplacent huic Theologo.

(c) Cave Lector, ne inde eruas, sensisse hunc authorem, quòd Concilium Lateranense succubuerit tentationi dæmonis, & ex ejus inspiratione solutionem denarii in Monte Pietatis approbaverit.

(d) Verba sunt valde pathetica in Idiomate Italico: *Così s' il mondo havesse voluto udire i gridi, & le strida de buoni Prelati, & zelanti Predicatori, & Teologi dell' ordine nostro de Predicatori, che con tanta dottrina predicarono, & scrissero, che non s' aprisse questa piccola finestrella all' usure, non vedremo hoggi, con nostro grandissimo cordoglio, spalancate tutte le porte alle avaritie, iniquità, & ingiustitie, & aperta ogni cataratta, & voragine di usuraia pravità.*

§. 310.

Art. III.
DE PROPAGATIONE
MONTIUM
PIETATIS,
*Montes
Pietatis
propagantur*

Concertationes Doctorum non obstabant, quo minus longè latèque propagaretur hoc Institutum Montium, primæva tamen forma non ubique servata, sed sub aliis, & aliis legibus, quas temporum, locorum, & finis intenti diversitas dictabat. Singulæ hæc immutationes, novorum dubiorum, scrupulorum ac litium occasionem præbuerunt. Consideremus, quantum ad rem præsentem opportunum visum fuerit, Propagationem Montium I. per Italiam. II. per Belgium. III. per Germaniam.

§. 311.

I. *latè per
Italiam:*

In Italia vix ulla erat civitas, quæ carere hoc indigentium subsidio volebat. Prima Montium Pietatis vestigia deprehendimus Urbe Veteri, Ann. 1463. (§. 284.) Perfectior Idea Montis, ad cujus formam tum Urbevetanus, tum alii deinceps reducti sunt, constituta est Perusii, approbante Pontifice Paulo II. Ann. 1467. (§. 285.) Postea erectus est Viterbiensis 1472. Savonensis 1479. Assisiensis 1485. Mantuanus 1486. Cæsenatensis & Parmensis 1488. Eodem anno Mons Aquilæ restitutus. Theatinus auctus, & Inter-

Interamnenſis erectus 1489. eodẽmque anno Lucenſis approbatus ab ejus loci Epifcopo. (§. 303.) Genuæ Mons Pietatis ex pecuniis per Conſiliarios S. Georgii collatis antea erectus, amplius ſtabilitus; Veronæ autem recens erectus 1490. Patavini, (a) Placentini, & Ravennatenſis (b) Montis initia ad Annum 1491. referuntur. Ad Campum S. Petri, Cremonæ, & Ticini idem Pietatis opus introductum Ann. 1493. (c) Bononiensis Montis primam institutionem referunt ad Annum 1505. (d) Demum Romæ, promotore Joanne Calvo Ord. Minor. de obſervantia, à nonnullis bonæ mentis Viris erectus, & à Paulo III. confirmatus est Mons Pietatis 9. Septembr. 1539. (e)

(a) BERNARD. de BUSTI *tr. 2. p. 2. in fin.* exhibet carmẽ affixum foribus domus, ubi mutuũ dandum eſſet, in die erectio- nis Montis Patavini. Inter alios erant iſti verſus: *En nunc tem- pus adest, ut fœnore ne voret ultra Judæus populum Rex benedi- ctæ tuum &c.*

(b) De Monte Ravennatenſi vid. RUBEUS *lib. 7. Hiſt. Ravennat. ad ann. 1491.*

(c) De initiis variorum Montium agunt, Literasque Pontificias pro eis datas exhibent

ANTON. CORSETUS *in Conſil. n. 116.*

BERNARD. de BUSTI *in Defenſor. tr. 2. p. 4.*

GREGOR. THOLOS. *de Republ. l. 13. c. 16.*

LUC. WADDINGUS *Annal. Min. tom. 14. & 15. paſſim.*

BALLARIN. *De Uſur. tom. 2. in Append. Opuſc. I.*

(d) CAROLUS SIGONIUS *de Epifcopo Bononiens. lib. 5.*

(e) Literarum confirmationis initium est: *Ad Sacram B. Petri Sedem.*

§. 312.

Variis Privilegiis, & Gratiis Pontificiis muniti fuerunt hi Montes, imò etiam in multis locis à Jurisdictione Epifcopi omnino exempti. Concilium tamen Tridentinum Anno 1562. eos Epifcoporum viſitationi ſubjecit. (a) Cùm autem

*Authori-
tate Sum-
morum
Pontifi-
cum:*

autem illis temporibus ejusmodi Montes non parùm à veteri pietate deficerent, voluit S. Carolus Borromæus, ut in sua Provincia ad illos erigendos adhiberetur auctoritas Summi Pontificis. (b)

(a) *Sess. 22. c. 8. de Reform.*

(b) *In Conc. Prov. Mediolan. I. anno 1565. celebrato, Constit. part. 3. tit. 1. in fin. statuitur, ut Episcopi omnem curam & operam suam conferant ad erigenda & instituenda ex auctoritate Summi Pontificis loca pia, quæ Montes Pietatis appellantur, in singulis civitatibus & insignioribus oppidis, unde mutuas pecunias pauperes possint accipere. . . Principes autem & Magistratus obsecramus, ut ea in re Episcoporum studium & diligentiam omni ope adjuvent; nec in eis quidquam præter sortem, nisi pro ministris & aliis necessariis sumptibus, idque ex Summi Pontificis auctoritate accipiatur.*

§. 313.

*Recens
Clementis
XI.*

Recentius exemplum dedit CLEMENS XI. Pontifex, qui Montem frumentarium fundavit Urbini in Patria sua, cum dote 700. modiorum frumenti, qui quot annis mutuo pauperibus dari debeant, ad hoc, ut ejusmodi subsidio propriis necessitatibus consulere possint, & agri præsertim culturam deserere non cogantur.

Ita narrat ipse Pontifex in *Const. inter multiplices*, §. 3. anno 1721. in *Bullar. Rom. Cont. p. 6. fol. 606. edit. Luxemb.* Literæ tamen istæ non fuerunt expeditæ à Clemente, morte prævento, sed postea editæ ab Innocentio XIII. uti habetur in *Bullario Clementis XI. part. 1. n. 105.* unde datæ referuntur à Clemente 14. Kal. April. qui est dies obitus Clementis: confirmatæ autem ab Innocentio XIII. 7. Id. Maji ejusdem anni 1721.

§. 314.

*Et Benedi-
cti XIV.*

Nuperrimè scribitur Mons Pietatis erectus cum facultate BENEDICTI XIV. cum fundo 300000. scutorum, ex quo cum onere trium scutorum annuorum in singula centena, mutuum sumerent communitates aliquæ, quæ aliis
pe-

pecuniis destitutæ reperiuntur, ad resarciendum damnum, quod nupero bello, exercitibus exteris in territorio Pontificio commorantibus, passa est Camera Apostolica.

§. 315.

Constitutis per plerasque Italiæ Civitates Montibus Pietatis, providendum adhuc erat de modo eos conservandi & augendi. Variæ excogitabantur viæ augendi summam Capitalementem Montis, ut pluribus posset subveniri. Sic GREGORIUS XIII. (a) conspicatus, deposita Judicialia penes Notarios Actuarios non semper tutissimo esse loco, postquam has pecunias pendente lite utiliter in usum pauperum impendi, statuit, ut, quando in Tribunalibus Romanis actualis pecuniarum depositio ultra summam scutorum quinque, ex Judicis decreto locum habet, pecunia penes Montem Pieratis Romanum, seu illius Depositarium deponatur, sive dein de ipso debito litigetur; sive debitor quidem sit certus, lis tamen inter alios, qui se creditores jactant, versetur, sive ad evitandam moram debitor, qui creditoris sui copiam non habuerit, velit pecunias in Monte actualiter deponere, quæ creditori venienti possint liberè consignari. Jubentur autem Montis Provisores & Ministri ita esse in conservatione fideles, & consignatione celeres, ut cæteri etiam non litigantes, ad deponendum penes eos alliciantur.

Variisque
modis au-
gentur.

(a) *Const. inter multiplices. 94. tom. 2. apud Cherubin. Varias declarationes & extensiones addidit CLEMENS VIII. Const. 88. tom. 3. ibid.*

§. 316.

Alia demum, & multis dubitationibus (a) obnoxia via augendi Montes Pietatis, inventa fuit, qua mutuas pecunias à divitibus Mons acciperet, cum onere præstandi illis aliquos fructus annuos, quos dein pauperes, mutuum à Mon-

Unde orti
Montes
mixti:

Z 3

à Mon-

à Monte petentes, compensarent. Montes hos *mixtos* vocant, quòd nonnihil à puris Montibus Pietatis deficient, (§. 270. II. III.) & aliqua ratione accedant ad Montes profanos. (*ib.* I.)

(a) Quod *Ecclesiastes VII. 30.* dicit de homine, quòd fecerit *DEUS hominem rectum & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus*; id applicari potest Montibus Pietatis, qui in prima sua fundatione erant undequaque pii & recti: dum autem majora incrementa sumpserunt, plurimis quæstionibus, & controversiis Theologorum se involverunt.

§. 317.

*Ad quos
intelligendos*

Ut igitur naturam Montium *mixtorum*, in quorum gratiam hæc fusior explanatio potissimum facta est, rite intelligamus, interferenda aliqua sunt de Montibus *Profanis*. Quamvis enim isti magis ad negotium cambiale, quàm ad Montes Pietatis referendi sint, opportunus tamen locus hic esse videtur de iis loquendi.

§. 318.

*Explicandi sunt
Montes profani.*

Occurrunt frequenter necessitates tum publicæ, tum privatæ Nobilium, ac etiam si bona immobilia spectes, divitum familiarum aut personarum, ad quas sublevandas nequaquam sufficiunt modicæ summæ, quas subministrant Montes Pietatis, sed magna subin opus est pecuniæ quantitate, & quidem extemporanea. Huic cumulandæ varii modi sunt inventi. In Italia retinent nomen *Montium*.

§. 319.

Liberaltate divitum deficiente,

Antiquissimus est hic mos, magna pecuniæ præsentaneæ quantitate, erigendi lapsam fidem ærarii publici & privati, simulque restituendi neglecta commercia. Memorabile est, quod narrat *GREGORIUS Turonensis*. (a) Desideratus Episcopus Virodunensium, volens incolas hujus urbis

urbis, ope negotiationis ad pinguiorem fortunam erigere, mutuas ad id perficiendum petiit pecunias à Theodeberto Rege, cum usuris legitimis reddendas. Præstitit Theodebertus septem aureorum millia, quo subsidio adjuti Virodunenses, commerciorum usu divites effecti sunt. Rex autem de felici successu tam sibi, quàm Episcopo gratulatus, solita sua clementia totam summam debitam remisit, nec ab Episcopo oblatas pecunias recepit.

(a) *Histor. Franc. lib. 3. n. 34.*

§. 320.

Rari hodie liberalitatem Theodeberti imitantur. Ad promovendam utilitatem publicam nulla potentior trahit machina, quàm utilitas privata. Unde instituti sunt Montes, quorum exempla antiqua fuerunt in civitate Veneta, Genuensi, & Florentina. (a) Quamvis enim hoc loco non limus agere de Tabulis publicis, Land-Banquen / Wechsel-Banquen / quæ primariò ad promovendum commercium, & sublevandam mercaturam sunt introductæ: nihilominus dictorum Montium mentio obiter facienda est, quia his originem videntur debere reliqui Montes.

Congesta cum lucro pecunia exempla vetusta habemus

(a) De his Montibus doctè & fusè discurret CONRADUS SUMMENHART *de Contract. quest. 44. & 45.*

COSMUS PHILIARCUS *de Offic. Sacerdot. tom. 2. lib. 5. c. 20.*

§. 321.

Montis Veneti initia ad sæculum duodecimum revocat PETRUS JUSTINIANUS, (a) his verbis: quia assiduis bel-
lorum impensis exhaustum erat ærarium, pecuniam ex depositis constatam Patres maturo consilio in Divi Marci Sacrarium ad opportunos Reipublicæ casus reponendam curarunt, ac tamdiu sub
publi-

In Monte Veneto:

publica custodia servandam, quoad civitatis status in meliorem fortunam restitutus esset: hodie IMPRESTITA appellantur. (b)

(a) *Hist. Rev. Venet. lib. 2. fol. 25.*

(b) De Impræstitis Venetis legi meretur famosum Consilium PETRI ANCHARANI.

§. 322.

Genuensibus:

Montem *Genuensem* accuratè describit PETRUS BIZARIUS. (a) Loquens enim de Magistratu S. Georgii, sic dicto, quòd plerumque in ædem D. Georgio sacram, & prope plateam Banchorum ad litus maris sitam, convenire soleat, inter alia tanquam magnæ prudentiæ specimen commendat, quòd Reipublicæ Status necessitate belli, vel quavis de causa in aliquam angustiam coniectus, paratum habeat cogendæ & expediendæ pecuniæ modum, scilicet ut qui publico ærario præessent, à privatis civibus pecuniam mutuo sumerent: isti verò fructum pecuniæ suæ, ratione decem, novem, octo & quandoque septem aureorum pro centenario, ut vocant, prout scilicet temporis ratio ferret, reciperent: quo sanè artificio ad utilitatem publicam excogitato, nervus ipsius Reipublicæ supra modum crevit & auctus est, ita ut dum cives propensione quadam, nullo impendii metu deterriti, salutem publicam consulunt, hoc videantur assequi, ut etiam cum lucro privato commodum publicum haud parùm juvent. Ad majorem tamen, versuram facientibus præstandam cautionem, pergit Bizarus, interdum vectigalia publica, puta vinorum, portoriorum, & que frumentariæ ad tempus elocare ac permittere solent, quod ipsi novo, sed patrio idiomate *Pedagium Gavi* vocant. Senatus-Consulto cautum & sancitum est, ut quicumque Reipublicam centum libris juvaret, haberet locum in elocationibus vectigalium publicis unum: qui verò ducentis adjuvisset, pari numero duos locos fortiretur, & sic deinceps,

ceps, pro quantitate scilicet pecuniæ, parem in publico Jure rationem assequeretur. . . Harum emptionum cognitio, regimen & cura ad octo cives, quos Protectores vocant, prudentia & dignitate conspicuos, ut versuram facientibus ex vectigalibus publicis satisfaceret, delata, & summa cum religione demandata fuit: quibus postea Anno 1444. aliud inferius Collegium adjunctum fuit. (b) Ad quantam celebritatem hi montes, Venetus & Genuensis, hodie excreverint, toti orbi notum est.

(a) *Histor. Genuens. circa fin. fol. m. 797. seqq.* scripsit hic Author circa Annum 1579.

(b) Religiosè & fideliter ab hoc Senatu administratum esse Montem S. Georgii, ex eo etiam colligere licet, quòd nihil circa hos Senatores immutatum, aut emendatum fuerit in novis Legibus Genuæ statutis Anno 1576. per Legatos Pontificis, Imperatoris, & Regis Hispaniarum, quas Historiæ suæ subjicit in fine BIZARUS.

§. 323.

Montis Florentini æquitatem & naturam inter anti- *Et Floren-*
 quiores doctissimè examinat LAURENTIUS de RODUL- *tino.*
 PHIS, (a) & ipsius fere verbis S. ANTONINUS. (b) Flo-
 rentina nempe Communitas, ut dicti Doctores loquuntur,
 pecunia indigens, civibus suis onera imponit, quæ vulgari
 sermone *Præstantias* appellamus, ad quas solvendas quilibet
 etiam invitus compellitur. Quousque autem fors restituat-
 tur, solvuntur quinque aut plures aurei pro centum: appel-
 lanturque tales Creditores Montis. Sæpe his Creditoribus,
 vel aliis, in quos illi jura sua transferunt, tanto tempore
 accedunt dicti annui reditus, ut adæquent, aut excedant
 sortem. Ad conscientiam autem ab omnibus scrupulis ex-
 onerandam, statutum est, ut istud augmentum detur,
 tum pro damno & vero interesse, tum etiam tanquam
 spontaneum, liberum, & merum donum, nec creditores
 alio, quàm donationis titulo, recipere illud censeantur. (c)

Aa

In

In hoc Monte, ut idem Laurentius narrat, aliquando dabantur 5. pro 100. & hic appellabatur *Mons Vetus*. Postea 15. pro 100. tempore, ut ipse putat, belli cum Pisanis & aliis gesti. Hæc annua præstatio redacta dein fuit ad 10. & hic appellabatur *Mons novus*. Denique circa annum Domini 1380. statutum fuit, ut fieret *Mons novissimus*, & dentur tantum quinque pro centum.

(a) *Tract. de Usur. part. 3. n. 12.*

(b) *Summ. p. 2. tit. 1. c. 11.* Montem Florentinum à S. Antonino habuisse originem tradit FILLIUCIUS *Quest. Moral. 11. 34. part. 2. n. 192.* & ex ipso alii. Intelligi hoc debet de alio Monte, quam de quo hic loquimur. Nam pridem ante S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum, qui sæculo XV. vixit, floruisse hunc Montem, ex dictis patet.

(c) Hic titulus donationis vehementer displicet AUGUSTINO MONTALCINO Ord. Prædicat. in *Summa Casuum Conscientiæ*, quam inscribit *Lucerna dell' Anima*. ubi *cap. 20 §. 1. n. 5.* observat, hanc portam liberalitatis à Republica, vel Principe, in iis solum circumstantiis aperiri, in quibus Romani aperiabant templum Jani, scilicet in maxima necessitate, ubi donum non est liberale, sed coactum, quia quis alia ratione non potest se à necessitate liberare. Sed hoc argumentum probare nimium, jam sæpius notatum est; tollerentur enim omnes contractus circa ea, quæ ad vitam servandam sunt necessaria.

§. 324.

*Eadem
re ratione*

Ad horum antiquiorum exempla plurimi variis temporibus erecti sunt Montes in Italia, Romæ præsertim à Summis Pontificibus, constituti plerumque super vectigalibus, vel aliis rebus immobilibus frugiferis, ex quibus annum emolumentum præstatur iis, qui pecunias in Monte collocant. Eriguntur enim tot loca Montis, quot centenarios monetæ cujusdam conferri desiderat Princeps: pro singulis autem centenariis solvit Mons 4. 5. aut plures ex designatis redditibus. Exempli causa: desiderantur trecenta millia

millia Ducatorum. Constituitur igitur Mons complectens ter mille loca: horum singula emuntur centum ducatis: designantur autem fixi & annui reditus quindecies mille ducatorum ex vectigalibus, vel aliis bonis immobilibus. Ex his redditibus quinque ducati annui respondent singulis locis: adeò ut quot centenarios Ducatorum quis posuerit in Monte, ad totidem quinarios Ducatorum annuatim percipiendos sibi jus acquirat. Summa enim 300000. continet ter mille Centenarios: & Reditus ad 15000. ascendens, continet ter mille Quinarios: adeoque singulis Centenariis in Monte positis respondent singuli quinarii ex redditibus percipiendi. (a)

(a) Solent communiter Montes ita constitui, ut Reditus sint stabiles, & semper iidem, adeoque pensio annua etiam eadem. Si verò Reditus Montis variantur, ita ut sint modò majores, modò minores; deberent etiam pensiones annuæ variare. De hac autem conditione debet à principio constare, & obligatio utraque ex parte ad id dirigi.

§. 325.

Hæc loca Montium, præsertim si non ad vitam deponentis, sed perpetua erigantur, sunt in commercio, & ac-
 censentur rebus immobilibus. (a) Potest enim quilibet ^{Constituantur alii Montes profani,} Montis creditor jus suum alteri cedere, legare, ad hæredes transmittere, vel etiam vendere. Et hac ratione loca Montium nunquam vacant, nisi summa Capitalis deponenti fuerit reddita: vocanturque Montes *non vacabiles*. Eriguntur tamen nonnunquam Montes *vacabiles*, quorum loca per mortem deponentis absque ulla restitutione summæ capitalis vacant, & ad Principem redeunt, ita ut postea ab alio possint competenti pretio rursus comparari. Talia loca Montium sæpissimè dantur in dotem filiabus, pro casu Matrimonii vel carnalis, vel spiritualis ineundi. Nonnunquam Princeps liberam sibi reservat facultatem reddendi pretium,
 Aa 2. quod

quod accepit, ac proin redimendi annuam pensionem, quam vendidit, quamvis emptor seu Montista jus non habeat repetendi pretium: & hi Montes vocantur *Redimibiles*. Alii sunt *non redimibiles*, quando Princeps ex pacto sibi jus & facultatem ademit restituendi pretium, ac tali ratione census extinguendi.

(a) *Rot. Rom. coram Jacob. Emerix decis. 1147.*

§. 326.

*Quorum
loca di-
verso pre-
tio emun-
tur,*

Pretium, quo isti Census emuntur, non est æquale omnibus locis aut temporibus. Quando Montes sunt vacabiles, minus est pretium, quàm sit, quando non sunt vacabiles. Nam pretio 100. aureorum in Montibus vacabilibus emitur annua pensio 10. aut 12. aureorum: in cæteris pensio 5. vel 6. aureorum. Cùm enim loca empta in Montibus vacabilibus obitu emptoris vacent, jure omni tam ad annuas præstationes, quàm ad summam capitalem repetendam extinguendo, hinc majus periculum emptor subit, & jus magis incertum emit. Eadem ratione multo majus datur pretium, quando Montes redimi nequeunt, quàm sit, cùm redimi possunt.

§. 327.

*Et trans-
feruntur:*

Similiter quando hæc loca, seu jus ad annuam pensionem ex Monte percipiendam, ab uno creditore in alium transferuntur per venditionem, majore vel minore pretio id fieri solet, prout temporum diversitas majorem vel minorem annuæ præstationis securitatem, aut diurnitatem promittit. Mercis enim, vel emptorum raritas aut copia, vel aliæ circumstantiæ pretium augment vel minuunt, ex communi æstimatione hominum. Sic loca Montium, ubi percipiuntur 5. pro 100. passim venduntur pretio 116. 112. 109. Ille tamen, qui Montem redimibilem constituendo,

singul-

singula loca vendit 100. aureis, potest etiam quocunque tempore ea redimere eodem 100. aureorum pretio. (a) Longè minorem autem æstimationem habent loca Montium vinculata, ubi venduntur census vitalitii ad vitam certæ personæ. In his transferendis consuetum pretium, etiam ubi juvenes & robusti vendunt, vix & rarò ad aureos 30. ascendere solet, quando pretium intrinsecum est aureorum centum. (b) Maximè autem varium est pretium in illis Montibus, quorum annuæ pensiones non sunt stabiles, sed modò majores, modò minores juxta diversitatem Redituum, super quibus Mons constituitur. (§. 324. a.) Crescit enim, vel decrescit locorum æstimatio juxta spem majorum vel minorum Redituum.

(a) CARD. de LUCA de Regalib. disc. 33. n. 3. seqq.

(b) *Ibid.* disc. 31. n. 16. & disc. 30. ubi bene notat, in statuendo pretio locorum Montis ad vitam hominis durantiam, non posse duci regulam ex computo annorum & ætatis, tradito in l. computationi. 68. ff. ad Leg. Falcid.

§. 328.

Singularis est conditio quorundam Montium, (a) quorum negotium ita se habet. Princeps indiget centum aureorum millibus: designantur certi Reditus quinquies mille aureorum, ex quibus singuli quinarij annui pro singulis centenariis dantur iis, qui pecunias quæsitæ conferunt, hac conditione, ut morientium pensiones omnes accrescant semper iis, qui sunt superstites. Horum igitur Reditus quotidie majores fiunt, quo plures moriuntur ex primis Creditoribus Montis, adeò ut mortuis reliquis omnibus, tota pensio annua 5000. aureorum, demum ad unicum superstitem transferatur. Hac spe alliciuntur multi ad celeriter contribuendum, cum fieri possit, ut centum aureis in monte collocatis, habeant aliquando mille, bis aut etiam quinquies mille aureos annuatim, si jam unus aut pauci ex

*Singularis
modus
contra-
ctus vita-
litii.*

toto Creditorum numero sint superstites. Princeps autem, quamdiu unus ex Creditoribus vivit, solvit annuatim quinque millia aureorum, scilicet ad rationem 5. pro 100. Mortuis postea omnibus, liber manet ab omni onere, tum censuum solvendorum, tum summæ capitalis restituendæ. (b)

(a) Hos suo tempore noviter inventos esse Neapoli, memorat CARD. de LUGO de *F. & F. disp.* 25. n. 201. seqq.

(b) De æquitate horum Montium vid. de LUGO loc. cit. GIBALINUS de *Usur.* lib. 4. c. 7. art. 3. n. 5.

§. 329.

*Exempla
Montium
Profano-
rum.
Mons Ju-
lius:*

Juvat exempla pauca (a) Montium juxta prædictas formulas (§. 324.) in Italia erectorum, adjicere. Famulus est Mons *Julius*, quem Julius III. Pontifex, ex suo nomine nuncupatum, calamitate temporum paratas pecunias exigente, anno 1551. erexit, in *scutis auri in auro cunei Itali* ad rationem librarum quatuor monetæ Bononiensis pro quolibet scuto, constitutum; in quo pecuniam ponentes annum fructum similium scutorum octo pro centenariio annuatim acciperent. Pro dote, ex qua fructus isti penderentur, assignata sunt novem millia scutorum auri ex redditibus quibusdam Civitatis Bononiensis. Urgente necessitate, mox altero anno Julius auxit hunc montem, collatis 50. scutorum millibus, & assignatis ex Camera Bononiensi aliis quatuor millibus scutorum in fructum annum montistarum. Hos fructus reduxit S. Pius V. anno 1568. de scutis octo ad scuta septem pro centenariio, & super proventibus ex hac reductione vacantibus, alium montem, seu potius alia loca in eodem monte ad favorem Cameræ Apostolicæ jussit erigi, eadem loca vendendo *in scutis auri in auro de Zecca boni auri & justis ponderis*. Demum Innocentius XI. anno 1680. perpendens, quòd fructus præfati Montis Julii, ad rationem 7. pro 100. nimis excedant solitum.

tum aliorum montium redditum, eos reduxit ad annua scuta 4. pro 100. concessa tamen montistis electione vel remanendi in monte cum hac reductione, vel recipiendi summas Capitales in monte positas. Hæc reductio causam præbuit liti. Nam montistæ, tum illi, qui summam Capitalementem sibi restitui, tum qui fructus & præteritorum & futurorum annorum percipere voluerunt, id sibi præstari petierunt *in scutis auri in auro*, vel juxta valorem aureorum eo tempore currentem, singulos scilicet aureos æstimando quinque libris Bononiensibus & solidis duobus, licet valor eorum sub Julio Pontifice solummodo quatuor libras Bononienses æquaret. (b)

(a) Plura exempla horum montium videre licet apud PETR. GREGOR. THOLOS. *de Republ. l. 13. c. 16.*

(b) Vota doctissima in favorem Montistarum videre licet, inter Opera Nicolai Rodriguez FERMOSINI. *tom. 13. Vol. 1. §. 2.*

§. 330.

Paulus IV. Pontifex, in Constitutione sua, quæ incipit, *Mons Novennalis*, Superioribus, memorat, debitum à Camera Apostolica, jam antea multo ære alieno gravata, ratione exequiarum Julii III. & Marcelli II. instruendique Conclavis, contractum, summam centum millium scutorum auri transcendere, pro quo *intolerabile interesse* solvendum sit. Hinc sub idoneis Fidejussoribus & hypothecis erigit montem *Novennalem* nuncupandum, ad novem tantum annos duraturum, ac iis elapsis mox reddita summa Capitali extinguendum, pro tot personis, quot pecunias suas in eo usque ad summam centum & octuaginta septem millium scutorum auri, ad rationem decem Juliorum pro quolibet scuto, posuerint: & assignat scuta 14960. super subsidio quartæ partis fructuum Congregationibus Regularibus Italiæ imposito, ex quibus montistæ ad rationem octo pro cen-

centenario singulis annis, & quolibet bimestri ratam eorundem octo, sine aliquo conscientiae scrupulo, seu restitutionis onere percipere & habere possint.

Integras literas vid. in Bullario Separato Pauli IV. edito Romæ 1556. fol. 12. Prorogatum hunc Montem ad majorem pecuniæ quantitatem, sed fructus ad 7. pro 100. reductos, refert THOLOS. loc. cit. n. 12.

Mons Alumeriarum:

§. 331.
Idem Paulus IV. erexit montem *Aluminarium*, seu ut vulgo vocant, *Alumeriarum*, pro negotiis Aluminis Tulphæ, primum usque ad duodecim annos, ad rationem 12. pro 100. Confirmavit eum Gregorius XIII. perpetuumque fecit, reductis fructibus ad 5. pro 100. (a) Quomodo autem ratione expensarum in Cruciatam contra Infideles, dein etiam per concordiam inter Cameram Apostolicam, & quendam de familia Frangipania, dominum castri Tulpharum, vena Aluminis concessa fuerit eidem Camera, narrat Card. de LUCA. (b)

(a) THOLOS. loc. cit. n. 13.

(b) Tr. de Regalib. disc. 147. n. 30. & 9.

Mons pro ubertate procuranda:

§. 332.
Idem Pontifex, Anno 1555. timens penuriam frumenti in Urbe Romana, aliam montis speciem pro eo aliunde advehendo, erigi curavit. Cum enim hoc negotium sine maxima pecuniarum summa, quam ipse ad præsens, ipsius Romanæ Ecclesiæ facultatibus ad victum Pontificis, ne dum ad hoc non sufficientibus, subministrare nequiret, confici non posset: mandavit motu proprio, & ex certa scientia, ut Præceptor & Deputati Hospitalis S. Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis S. Augustini, super ipsius Hospitalis Casalibus, & domibus, ac aliis bonis tot annuos census, quot summam 30000. scutorum auri in auro conficere possint, ad

ad triennium, & deinde ad beneplacitum constituerent, & eos ad rationem octo seu novem, vel ad summum decem pro centenariis singulis annis solvendorum venderent, ac illorum pretium Cardinalibus super procuranda ubertate annonæ specialiter deputatis, per hos in emptionem tantæ quantitatis frumenti, quanta per eos emi, & ad urbem de-
vehi poterit, convertendum, consignarent. Pro indemnitate autem dicti Hospitalis, mandat, ut frumentum inde emptum in horreis per Hospitalis Deputatos constituendis deponant, & prout in dies vendetur, illius pretium, donec præfati census penitus extincti fuerint, hospitali consignarent, amplissima insuper hypotheca constituta &c.

Breve, quod incipit, *Cum nobis*, super hoc negotio exhibetur in
cit. Bullario fol. 6.

§. 333.

Sixtus V. Pontifex ad Provincias suas sicariis aliisque *Mons Pa-*
fœlestis hominibus purgandas, notabilem pecuniarum *cis:*
summam conferri optans, per constitutionem *Multa &*
gravia (a) Anno 1585. erexit Montem *Pacis*, non vacabilem, 300000. scutorum monetæ, decem Juliis pro scuto computatis, cum assignatione fructuum quinque scutorum cum quarta parte scuti pro centum, appropriatis in hunc finem Monti 15750. scutis titulo venditionis ex Juribus Dohanarum urbis; concessis simul privilegiis & favoribus, quibus gaudent Montes Fidei, Alumeriarum & Religionis in urbe pridem instituti.

(a) Integram Bullam refert SCACCIA *de Commerc.* §. 9. n. 50.

§. 334.

Clemens X. Pontifex in Constit. *Romanum decet Pon-* *Mons Ur-*
tificem, postquam narrasset, quos Montes Paulus V. & *sinus.*
Gregorius XV. pro commodo Familiæ Ursinæ instituerint,
Bb

rint, motu proprio anno 1671. erexit Montem non vacabilem, *Ulysinum quintæ Erektionis* dictum, 300000. scutorum, cum fructibus quatuor annuorum pro centum in favorem Flavii Ursini, ut Dux iste, gravi ære alieno pressus, minori, quo fieri possit, *interusurio*, pecunias reperire, illisque mediantibus conditionem suam meliorem reddere valeat. Dicti autem fructus constituti & assignati fuerunt super Reditibus, Juribus, & Proventibus Civitatis Brachiani, ac Castri Cerveteris, ex quibus annuam summam scutorum duodecim millium ab omni onere prorsus liberam, immunem & exemptam separat Pontifex, & separatam eidem Monti, & illius locorum futuris emptoribus applicat, & appropriat.

Integra Bulla exhibetur in *Bullar. Rom. Continuat. part. 5. edit.*
(ut inscribitur) *Luxenburg. fol. 33.*

§. 335.

Mons Religionis.

Innocentius XI. instituerat Anno 1684. Montem vacabilem, *Religionis* nuncupatum 200000. scutorum, assignatis in partem dotis 7472. scutis annuis ex fructibus, & emolumentis officii Vice-Cancellariatus, & officii Summatoris Literarum Apostolicarum. Cùm autem idem Innocentius omnia officia vacabilia ab eodem Vice-Cancellarii officio separasset; hac ratione Reditus & proventus dictorum officiorum Vice-Cancellarii & Summatoris ita diminuti fuerunt, ut non modò eorum præstantiæ, sed & necessariis tantorum munerum oneribus planè impares reperirentur. Hinc Alexander VIII. Anno 1690. restituitis Vice-Cancellario & Summistæ prioribus proventibus, hoc onus scutorum 7472. annuorum, aut minoris summæ juxta proportionem locorum vacantium, donec Mons iste omnino extingueretur, in Cameram Apostolicam transtulit.

Cit. Bullar. Contin. p. 6. fol. 11.

§. 336.

§. 336.

Ad Justitiam & honestatem istorum Montium tres *Horum* *Montium* *Justitia,* conditiones requiri solent. *Prima* est, ut Mons fundetur in veris redivibus annuis. Cùm enim ematur jus ad annuos redivitus, necesse est, ut Mons constet annuis redivibus; tum quia emptio, est alicujus rei emptio; tum quia si pecunia solum reciperetur, & 5. vel 6. pro centum absque alio titulo, singulis annis restituerentur, usuræ labes incurreretur; hoc enim esset mutuum, ex quo nihil potest accipi. *Secunda* est, ut non vendantur plura loca, quàm ferant redivitus Montis. Id enim vendi non potest, quod non est; essetque hic potiùs contractus mutui, quàm emptionis. *Tertia* est, ut Monte in totum, vel in partem casu pereunte, pereant etiam in totum, vel in partem loca empta; nam destructo fundamento, par est, ut corruat id, quod illo nitebatur. Secùs, si pereat culpa domini Montis, aut si dominus Montis obligavit se etiam de casu fortuito. Unde colligitur in his Montibus intercedere veram Emptionem, proinde eorum æquitate judicandum esse juxta Leges Emptionis Censuum, de qua in *sequenti Capite* agendum erit.

Vid. BONACINA de Contract. disp. 3. q. 3. punct. 12. n. 11.

AZOR p. 3. l. 5. c. 10. & l. 10. de Censib. c. 23.

FILLIUCIUS tr. 34. c. 9. n. 187.

§. 337.

Curandum summopere est, ut præter *Justitiam* horum *Et utili-* *tas.* Montium, (§. 336.) promoveatur etiam *Utilitas* communitatis. Ad hoc autem necesse est, I. ut idoneis cautionibus obtineatur fides. II. ut tanta cumuletur summa, quæ graviora usurarum onera mox tollat. III. ut moraliter absit periculum, fundi ex quo annui census pendendi debent, ad alios usus transferendi. IV. ut fundus iste divitum mercatorum

Bb 2

torum

torum usibus seruiat, eorúmque industria ad fœcunditatem perducatur, suffecturam pendendis censibus, & extinguendo Capitali, præter lucrum proprium. V. ut summa fide & integritate administraretur totum negotium: quod facilius obtinetur, si pecunia quidem sit in manibus mercatorum; ab his tamen identidem rationes reddantur aliis Viris peritis, & boni publici studiosis.

Ad hos aliquo modo accedunt

§. 338.

Postquam consideravimus *Montes Pietatis puros*, qui postquam eorum causa sæpius examinata est, absque impietate reprobari non possunt: item *Montes Profanos*, quorum iustitia hoc loco supponitur ex dicendis *Cap. seq.* Superest ut in viam, à qua nonnihil declinavimus, (§. 317.) revertamur, & expendamus *Montes*, qui ex utroque superiori genere aliquid tenent, & propterea *Mixti* vocantur, quod partim *Pii* sint, utpote ad mutuuum pauperibus subministrandum destinati; partim videantur à pietate degenerare, & ad *Montes profanos* accedere, cum in illis pro annuo fructu pecuniæ collocari soleant.

Montes Pietatis mixti.

§. 339.

Cum enim sæpe pecuniæ *Montium Pietatis* non sufficerent ad mutuandum plurimis indigentibus, liberalitas divitum non quidem ad donandum, sed ad mutuandum *Monti*, excitanda, ac etiam remuneranda videbatur. Unde *Montes* mutuo recipiunt pecunias à privatis personis, hisque solvunt annuos quatuor aut quinque pro centum: ut autem *Mons* seipsum indemnem præstet, tantundem exigit ab illis, qui sub pignore mutuuum ex *Monte* sumunt, ultra aliam summam, pro expensis *Ministrorum*, & custodia *Pignorum* solvendam, adeò ut pauperes, quibus mutuuum ex *Monte* præstatur, quibusdam in locis præter summam *Capitalem*, octo, novem vel decem pro centenario annuatim rependere debeant.

§. 340.

§. 340.

Decrevit olim Congregatio rebus Episcoporum & Regularium præposita, (a) nullo modo permitti debere, ut detur pecunia Monti, ad finem consequendi ex ea aliquos fructus, licet minimos: & si quæ sub hac conditione mutuata inveniatur, omnino restituatur. Insistebat nempe Congregatio hæc vestigiis S. Caroli Borromæi, qui constituit: (b) ne quispiam pecuniam apud Montes Pietatis deponat, vel eidem mutuo det, ut inde aliquid, ne minimum quidem lucri, aut ejus quod interest nomine, percipiat. Qui verò ex pacto quidquam ea causa perceperit, quod Monti Pietatis pecuniam vel mutui, vel depositi nomine dederit, cum eo tanquam cum usurario homine agatur ad Juris præscriptum.

Ex his
lim non
permissum
lucrum:

(a) Anno 1582. apud NICOLIUM *lucubrat. Fur. Civ. lib. 3. tit. 15. n. 13.*

(b) *In Concilio Mediolanensi II. anno 1569. celebrato. tit. 3. decret. 21.*

§. 341.

Haud dubiè has prohibitiones explicabunt aliqui de iis, qui ex intentione lucrandi pecunias in Monte collocant, & lucrum exinde absque justo alio titulo percipiunt. Nam si solus contractus depositi intercedat, certum est, non posse deponentes quidquam recipere à Monte intuitu hujus depositi. Quamvis autem nomen Depositum retineatur, potest revera alius contractus, & cum eo alius titulus capiendi auctarium intervenire. Hinc si depositum transeat in mutuum, non potest quidem ratione mutui aliquid ultra fortem exigi; bene tamen vi alterius tituli cum mutuo fortè concurrentis, uti ex titulo damni emergentis, vel lucri cessantis.

Cujus perceptio
nunc varie

§. 342.

Verùm persuadent sibi aliqui, in his Montibus Pietatis deprehendisse, passim sine examine concurrentis tituli

Explicatur:

Bb 3

collo-

collocari in illis otiosas pecunias, cum auctario repetendas, quodocunque deponenti libuerit: esse insuper hæc Montium Loca commercio exposita ad eum fere modum, quo ea in Montibus profanis ordinata diximus, (§. 325.) hoc solum discrimine, quòd in Montibus *profanis* emanant Censuum in fixis & certis redditibus constituti, quorum pretium Emptor pro libitu suo repetere non potest: in Montibus autem *mixtis* nulli alii pro solvendis annuis emolumentis fundati sint redditus, quàm quos contribuunt debitores Montis, qui exinde mutuam accipiunt; & insuper Creditores Montis quodocunque libuerit, pecunias suas possint repetere. Hæc autem planè adversantur Emptioni Censuum, exactæ ad normam Bullæ Pii V. cujus observationem Italia sanctissimè profitetur.

§. 343.

*A multis
reprobatur;*

Unde censuerunt multi, usuram illicitam in his Montibus contineri, non quidem ex parte Montis, qui auctarium accipit præcisè pro indemnitate sua, scilicet ad evitandum damnum, quòd ipsi immineret ex persoluto deponentibus emolumento, nisi istud à debitoribus Montis compensaretur: sed ex parte deponentium ibi pecuniam, & accipientium inde quatuor aut quinque pro centum, nisi revera concurrat titulus damni emergentis, vel lucri cessantis. (a)

(a) Vid. NAVARR. *Consil.* 17. de *Usur.* AZOR *Inst. Moral.* p. 3. l. 5. de *Usur.* c. 9. & lib. 10. de *Censib.* c. 22. FRANCISCI PAPA-FAVA *Œctus Patavinus in decisione super hoc negotio edita.*

§. 344.

*Nisi servetur Breve
Julii III.*

Exigunt igitur isti Doctores, ut in hoc negotio accuratè serventur omnia, quæ JULIUS III. Pontifex (a) in confirmando ejusmodi Monte Vicentino servari præcepit, ubi declarat & concedit, quòd fructus pecuniarum in Monte Pietatis collocatarum, ad rationem 4. pro 100. sine ullo con-

conscientiæ scrupulo exigere & recipere liberè & licitè possint fideles illi, qui pecunias suas de facili, & commodè in emptionem annuorum reddituum, sive censuum licitorum, & permissorum, vel possessionum, seu prædiorum, ex quibus non solum quatuor, sed & quinque, & sex, & forsitan ultra pro centenariò juxta illarum partium consuetudinem perciperent, convertere possent, & nihilominus charitatis zelo, ut uberius pauperibus subveniri possit, ac nullatenus animo & intentione scænerandi, pecunias in dicto Monte deponunt &c. Duo hìc requiruntur, primò ut deponentes in Monte Pietatis pecuniam, habeant intentionem juvandi Montem & pauperes ab eo mutuam sumentes. Secundò ut ob istum finem omittant negotiationem, vel alium lucrosam contractum, & proin patiantur lucrum cessans.

(a) 8. Januarii 1555. totum Breve exhibet BALLARINUS de Usur. tom. 2. fol. 243.

§. 345.

Alios tamen Doctores valde perplexos reddidit, tum usus communis in Italia deponendi suas pecunias in Monte Pietatis, & recipiendi exinde auctarium ultra sortem, absque scrupuloso examine conditionum à Julio III. requisitarum; tum præcipuè Breve Apostolicum Pauli III. quod tanquam pro Monte Ferrariensi datum, passim in manuscriptis exemplis & impressis libris legitur, ac ab Authoribus fide dignis allegatur. (a) Ubi Conservatores & Præsidentes Montis Pietatis Ferrariæ, piè considerantes, multa in dicta Civitate facta esse, & in dies fieri pecuniarum deposita, tam penes campsores, quàm alias personas diversas, partim pro restitutione dotium faciendâ, partim etiam ut in emptionem bonorum stabilium convertantur, ac ob alias diversas causas, EX QUIBUS INTERIM NULLUM LUCRUM PERCIPITUR; multasque etiam personas, ut pupillos & viduas, ac alios mercaturæ exercendæ inhabiles, aut illam ob periculum etiam animarum exercere nolentes,

pecu-

Ab aliis
excusatur
ex Breve
Pauli III.

pecunias habere, QUÆ NIHIL UTILITATIS AFFERUNT; & si dictis Conservatoribus, & Præsidentibus, ut de his, quæ ex denario, qui pro libra ultra sortem mutui solvitur, proveniunt, pecunias in dicto Monte ponentibus libras quinque Marchesanas quolibet anno pro centenario ultra sortem solvere, & his, qui in dicto Monte pecunias solvere vellent, ut pro illis, quinque libras Marchesanas etiam pro centenario ultra sortem absque conscientie scrupulo percipere possent, prout & simili Monti Pietatis in BONONIENSI & MUTINENSI Civitatibus aliàs ab eadem Sede concessum extitit, concederetur; dicta deposita, seu illorum major pars penes dictum Montem fierent, dictæque personæ pecunias habentes, illas libentius in dicto Monte, quàm in quovis alio exercitio ponerent, ex quo profecto ipse Mons tantum reciperet incrementum, ut &c. His supplicationibus inclinatus Pontifex, concedit & indulget Officialibus Montis, ut quascunque pecuniarum summas à QUIBUSCUNQUE PERSONIS in depositum ad effectum prædictum tantum accipere, & pro illis eisdem personis deponentibus ultra sortem ad rationem quinque librarum quolibet anno pro centenario solvere, ipsæque personæ deponentes pro pecuniis depositis, seu deponendis hujusmodi ultra sortem dictas quinque libras pro centenario recipere liberè & licitè ac absque aliquo conscientie scrupulo, seu peccati reatu, ac Censurarum Ecclesiasticarum incursum possint, & valeant &c.

(a) Hoc Indultum dicitur datum 10. Julii anno 1549. & integrum exhibetur à ZACHARIA PASQUALIGO decis. Moral. 183. n. 6.

§. 346.

Quod varie interpretatur.

Si hæc concessio, quæ haud dubiè supplicationi Conservatorum Montis Ferrariensis commensuranda esset, supponatur genuina & authentica, (de cujus contrario tamen infra dicitur) apertè conficeretur, posse in Montibus Pietatis cum jure percipiendi quinque pro centenario, collocari pecunias, quæ nihil utilitatis afferunt, sed reservantur ad causas,

etc

ex quibus interim nullum lucrum percipitur, & quidem à quibuscunque personis, quæ mercatura exercenda inhabiles sunt, aut illam exercere nolunt; verbò, possent sumi quinque procentum, non habita ratione damni emergentis, aut lucri cessantis. Hoc autem supposito, non omnino planum videtur Theologis, ex quo titulo auctarium in tali casu percipiatur, cum certum sit, Summos Pontifices non concedere auctarium ultra sortem ex mero mutuo.

§. 347.

Pasqualigus Veronensis ex Ordine Clericorum Regularium, (a) docet, licere aliquid percipere ex pecuniis in Monte Pietatis collocatis, ex hoc præcipuè fundamento, quòd Summi Pontifices possint declarare tum Legem Divinam, tum Naturalem, quòd videlicet hæc in aliquo peculiari casu non obliget, ex mutatione facta in materia, dummodo tamen declaratio rationabilis sit, hoc est, quòd ex rationabili causa lex non obliget, atque adeò declaratio non sit contra finem Legis; præsertim quando observantia Legis esset impeditiva majoris boni: atqui in præsentis casu Pontifex declarat, Legem prohibentem lucrum ex depositis supra Montem pecuniis non obligare, quia videlicet observantia ipsius esset impeditiva majoris boni. Pertinet enim ad bonum communitatis, ut sublevantur pauperes; quod cum præstet Mons Pietatis, nisi posset sublevare, impediretur hoc bonum maximè necessarium. Non posset autem sublevare, nisi apud ipsum deponerentur pecuniæ: & non deponerentur, nisi deponentes perciperent aliquod lucrum. Et ideò, si servaretur Lex de non percipiendo lucro in hoc casu, impediretur majus bonum &c. Discursum hunc Pasqualigi nec laudo, nec discutio, sed discretioni Concilianæ relinquo: ideò tamen adducere volui, ut constet non frustra Pasqualigum allegatum fuisse pro opinione P. Pichler.

Pasqualigus ob declarationem Pontificis:

(a) *Decis. Moral.* 183. Hujus rationes approbare videtur FELIX POTESTAS ex *Ord. Min. de Observantia, Exam. Eccles. tom. 1. p. 2.*

n. 2412. Decidendo autem tuetur PIGNATELLI tom. 4. Consult. 153. n. 7. seqq.

§. 348.

Alii ex titulo remunerationis:

Mitius loquuntur alii, docentes, lucrum illud, quod deponentes pecuniam ex Monte percipiunt, esse veluti quoddam præmium, seu remunerationem legitime constitutam à Principe, Communitate aut Consuetudine, ad alliciendos tanto magis deponentes, sicque subveniendum indigentium necessitatibus, eos eximendo ab intolerandis Hebræorum usuris, quas alioqui cogerentur solvere, ut propria consulerent indigentia: quod sine dubio habere debent loco summi beneficii, videntes, sic ipsorum negotium utiliter geri: adeoque tacite censentur consentire in solutionem illius interesse, quod ipsi solvunt Monti ad eum indemnem servandum. (a)

(a) Desumitur hic discursus ex LAURENTIO de RODULPHIS, & S. ANTONINO, qui hunc donationis titulum Præstantis Montis Florentini accommodant, ut supra notatum. (§. 323.) Eum tamen huc non adeo aptè accommodari, ostendit cum aliis LEOTARDUS de Usur. q. 22. n. 40.

§. 349.

Alii per emptionem Censuum:

Alii Emptionem Censuum intervenire credunt, ad quam tamen in Italia, ubi Bulla Pii V. de Censibus edita, (a) in viridi observantia est, necesse esset constituere & assignare Censum super bonis stabilibus, vel redditibus certis, ex quibus singuli portionem Censuum emant, (b) sicut de aliis Montibus profanis dictum est. (§. 324.) Necesse insuper esset juxta eandem Bullam, ut Mons quidem, quandoque voluerit, possit redimere onus solvendi annuam pensionem, restituto pretio, seu summa Capitali; Creditores autem, seu Montistæ non possint istam pro suo libitu repetere. Aliud autem in Montibus Pietatis passim fieri scimus,

ex

ex quibus Creditores, quodcumque sibi commodum est, pecunias suas repetunt.

(a) Plura de hac Bulla dicentur *Capite sequenti*.

(b) STEPHANUS à S. PAULO *Theol. Mor. tr. 4. disp. 9. n. 130.* dicit, ejusmodi census esse fundatos supra ipsam communitatem egentium, quæ communitas simul cum bonis mobilibus Montium sive pignoribus, & immobilibus, inter quæ numeratur ipsa domus, est sufficiens hypotheca. Hæc responsio non videtur esse ad mentem Bullæ Piæ, quæ non de hypotheca, sed de fundo frugifero, aut stabilibus redditibus loquitur.

§. 350.

Si rigidos Doctores consulo, quos in hac materia præ aliis commendat P. Concina, (a) notatu planè dignum existimo, aliquos ex his zelo plenos Viros, ubi de Montibus Pietatis agunt, dexterrimè dissimulare difficultatem istam, quæ fere unica circa hanc materiam in praxi quotidiana occurrit, quo scilicet ex titulo annum fructum illi possint percipere, qui pecunias in Monte Pietatis deponunt. Laudare non possum eos Morum & Theologiæ Reformatores, qui ubi potentiorum timent odium, periculosissimos scopulos tacitis velis præternavigant, nec eos, quos vulgaris erroris impetu abreptos, allidi vident, periculi admonent: dum interim occurrente modico opinionum probabilium fabulo, naufragium inevitabile altum inclamant, ac sonante tuba denuntiant, modò illis aliud non obsistat, nisi autoritas eorum, quorum modestia eos timore liberat.

*Quidam
caute evi-
tant qua-
sitionem.*

(a) Inter hos est FRANC. GENETTUS *Theol. Moral. tom. 1. tr. 4. c. 8.* ubi de Montibus Pietatis agens altum silet de Montibus mixtis. Item *Henricus à S. Ignatio*, qui in *Ethic. Amor. tom. 2. lib. 9. c. 36.* nihil quidem loquitur de iis, qui in Montibus Pietatis pecunias deponunt: ipsos tamen Montes *Mixtos* ea ratione defendit, ac si juxta phrasim Concinianam *Ovis Ingolsta-*

diensibus incubasset. Nam num. 419. sic loquitur: Cùm Montes illi publica erecti sint autoritate, in commune bonum, Principes, tanquam Patres communitatis, habentesque DOMINIUM EMINENTIALE in bona subditorum, supplere censentur, si quid aliunde ad eorum justitiam forte deesset, Montibus que concedere jus in auctarium, non titulo mutui, sed communis boni, & contributionis in illud.

§. 351.

*Ballari-
us Breve
dicit sup-
positiu.*

Quæstio igitur hæc, quo jure illi, qui in Monte pecunias deponunt, pro suo commodo repetendas, singulis annis quatuor aut quinque pro singulis centenariis reportent; post Breve Pauli III. vulgatum, (§. 345.) nodus hucusque fuit Gordius, in quo solvendo præstantissimi Doctores laborarunt, sed minimè satisfecerunt. Scindit eum recentissimè Petrus Ballarinus (a) ictu facillimo. Ait enim, non nisi ex titulo lucri verè cessantis tale augmentum posse exigi, & Breve Pauli III. pro Monte Pietatis Ferrariensi, quod omnes hucusque in errorem traxit, esse fictitium, & supposititium: facta enim diligenti inquisitione, neque in Romanis Pauli III. Regestis Brevis hujus vestigia, neque in Montis Ferrariensis Archivio aut libris authenticum exemplar reperiri: apertèque falsitatem ex eo argui, quòd Breve istud se referat ad concessionem Monti Bononiensi, & Mutinensi à Sede Apostolica factas, cùm tamen Bononienses testentur, Monti suo semper locupleti, & ad Decreti Lateranensis amissim exacto, nec unquam datam, nec necessariam fuisse talem concessionem: Mutinenses autem ab eodem Paulo III. Literas datas 22. Junii 1542. ostendant, ubi non de otiosa pecunia sermo est, ut in Breve Ferrariensi, sed sola pecunia cum lucro cessante conjuncta approbatur. Hæc Ballarinus, quo teste, Veronenses, qui jam ante medium sæculi XVI. ex falso rumore de Indulto Apostolico hac super re concessa, sine titulo lucri cessantis, pecuniam etiam otiosam apud Montem cum lucro deposuerant, postquam de abusu hoc

hoc edocti fuissent, mox ad formam à Sede Apostolica approbatam, ab iis solis, qui lucrum verè cessans paterentur, pecuniam in Monte deponendam sanxerunt. (b)

(a) Author tractatus de Jure Divino & Naturali circa usuram tom. 2. Append. Opusc. 1. c. 3. §. 3.

(b) Ibid. §. 1. n. 12.

§. 352.

Huic doctrinæ, juxta quam deponentes pecuniam in Monte, non nisi ob lucrum verè cessans, ad normam à Julio III. præscriptam, (§. 344.) annuam pensionem exigere possunt, refragari non est meum. Neque autoritas Pasqualigi tanta est, ut de veritate prætensi Brevis Pontificii me convincat. Gaudeo potius, quòd ex Italis Vir doctus & moderatus, qualem in Ballarino suspicio, hoc ulcus tetigerit: gavisurus magis, si etiam sanaverit. Unicam annecto observatiunculam. Nisi deponentibus in Monte pecunias lucrum verè cesset, auctarium annuum inde percipere absque usuræ vitio non licet, uti Ballarinus ostendit: ad lucrum autem verè cessans, tot tantæque condiciones requiruntur ex eodem Authore, (a) ut rarò auctarium titulo lucri cessantis purgatum ab usuraria labe reperiat: & tamen nihil frequentius est in Italia, quàm pecunias in Monte collocare, & inde annuas pensiones acquirere: consequenter vel debet Ballarinus plerosque Creditores Montium usuræ damnare; vel isti tenebuntur exhibere meliorem titulum recipiendi lucrum ex depositis pecuniis. Utrunque erit difficultas aliquid determinandi, quamdiu supponimus, Contractum mutui à Creditoribus cum Monte celebrari. (b) Si quis Viros doctissimos, Theologosque gravissimos opponat, qui hæc fieri passim vident, & vel ipso usu, vel saltem silentio suo approbant: ad hoc respondet nonnemo, (c) eos, qui habitant prope cataractas Nili, ex continuo & horrendo strepitu aquarum in præceps cadentium, ita obsur-

Unde plurimis Montistis moveri debent scrupuli.

descere, ut illum non amplius sentiant: eodem modo aliquos Doctores, qui versantur in locis, ubi passim vigent contractus illiciti, adeò callum obduxisse, ut ipsis nihil novi & insoliti videatur, sed potius defendi posse credant, quod aliis minus assuetis prorsus intolerabile videtur. Non optus est, ut responsum hoc faciam meum. Illud tamen magis mirum fore censeo, si quis ad ea, quæ coram geruntur, absurdescens, acutissimè percipiat & reprehendat quemcunque strepitum alibi excitatum.

(a) *Loc. cit.* §. 2. ubi n. 14. requirit, ut præter occasionem promptam, & cerè probabilem negotiationis quæstuosæ, etiam adsit efficax negotiandi voluntas: sine hac enim voluntate sicut nulla negotiatio fieret; ita etiam nullum lucrum ex quacunque prompta licet occasione rediret, quod ab ipso mutuo interceptum, justè resarciendum sit. Ipsa scilicet voluntas, quæ deest, lucri cessantis est causa, non autem mutuum. Ad titulum verò lucri cessantis diximus requiri, ut mutuum verè sit causa illius. (§. 29.) Idem docet TOLETUS *Instr. Sacerd. lib. 5. c. 33.* VALENTIA *Theol. tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 2. §. 5.* ANTOINE *Theol. Moral. tom. 2. tr. de Contract. p. 2. c. 3. q. 12.*

(b) Supposito Mutuo, regulariter committi usuram agnoscit etiam SCACCIA *de Commerc. §. 1. q. 1. n. 464.* VALER. RIGINALD. *prax. for. poenit. lib. 25. n. 209.*

(c) AUGUST. MONTALCINO *Lucerna dell' anima. c. 20. §. 8.*

§. 353.

*Conclusio
de Montibus
puris,
profanis,
& mixtis
in Italia.*

Ex his omnibus conficitur, sicut *Mons Pietatis purus*, ab omni labe usuraria immunis est, accipiendo à mutuataris modicum quid pro salario ministrorum, aliisque sumptibus necessariis: ita etiam Creditores Montis excusari ab usura, Deponentes quidem pecunias in *Monte profano*, propter veram Emptionem Censuum; Deponentes autem in *Monte Pietatis mixto*, propter lucrum cessans, aliúmve similem titulum, qui in alio Mutuo ad recipiendum ultra fortem Capitaletm auctarium sufficit; cùm non appareat, quis
alius

alius contractus à mutuo distinctus, ibidem celebretur. Hæc de Montibus per Italiam propagatis dicta sint.

§. 354.

II. Transimus jam ex Italia ad Montes in Belgio erectos. Vestigia Montis Pietatis apud Belgas reperiuntur Sæculo XVI. (a) dum Sasboldus Episcopus inter quæstiones anno 1588. Apostolico Nuntio & Jansonio Theologo Lovaniensi propositas, quinto loco quærit de pupillorum pecuniis ad Senatuum delatis, atque depositis cum annuo moderato lucro. *Rem hanc initium habuisse censet Sasboldus ex intuitu pietatis, qua & pupillis, & egestatem patientibus occurritur, dum hi à damno majori, hoc modo liberantur, & illorum bona, dum pietati serviunt, & interesse verum patiuntur, spontanea insuper lucri oblatione fructificant.* Ferebatur etiam in favorem hujus negotii adesse Indultum Apostolicum & Episcopi Ultrajectini. Hujus Indulti tenorem nemo, ut mihi persuadeo, hucusque in lucem protulit.

II. Montium Pietatis in Belgio prima vestigia:

(a) Ex NICOLAO BROEDERSEN refert BALLARINUS *de Usur.* tom. 2. *Append. Opusc. 1. Cap. 3. n. 29.*

§. 355.

Accuratiore forma ordinati fuerunt Montes Pietatis in Belgio ad initium Sæculi XVII. (a) Cùm enim Albertus Austriacus Belgii Princeps, populum usuris gravatum videret, ut illum, quantum pro ratione temporis poterat, sublevaret, primùm constituit, ut publici usurarii, (b) qui 33. in centum exegerant, deinceps tantùm 22. acciperent. (c) In quem finem remisit eis pensionem aliquot millium aureorum, quam quot annis Principibus Belgii, nomine mæltæ aut vectigalis cujusdam solvere consueverunt. Desideranti deinde adhuc magis subditos sublevare, suggestum est consilium de Monte Pietatis instituendo: & cùm eam ad rem

Propagatio: